

a jmenovitě též passiv jeho, což nemusí se státi zvláštními dopisy, nýbrž stačí pouhé oběžníky, neb oznámení v novinách. Tomuto náhledu svědčí též právní obyčej, který dle čl. 1 obch. z. jest v platnosti. Dle Randy (»Právo obchodní«, 1894, str. 102) nasvědčuje tomu i § 1019 o. o. z., který uznává platnost smluv ve prospěch osob třetích učiněných. Dle rak. praxe nežádá se ani uveřejnění převzetí závodu (1401 o. o. z.). Závaznost takového oznámení spatřuje se v tom, že věřitelé nadíti se mohou, že obdrží zaplacení dluhů obchodních od nového majitele, kterýž takto dle čl. 280 obch. z. jako solidární spoludlužník přistupuje ku dlužníku původnímu (dřívějšímu majiteli závodu), který zůstává práv věřitelům dotud, dokud jej tito výslovně nebo činy konkludentními ze závazku nepropustí.

#### V. Zánik firmy.

Firma zaniká, přestane-li majitel býti kupcem, t. j. bylo-li provozování obchodu trvale a nikoliv pouze dočasně zastaveno. Rozhodujícím činitelem jest tedy skutečné zastavení dalšího provozování obchodu. Stalo-li se tak, má se firma vymazati, byť i list živnostenský nebyl úřadu živnostenskému ještě vrácen (nál. č. 1479 sb. »Adler a Clemens«), aneb neprovozuje-li podstata konkursní dál obchod (sb. »Adler a Clemens« č. 1469) a sice bez ohledu je-li vyrovnání možné čili nic (nál. sb. č. 1329 »Adler a Clemens«).

#### VI. Poplatky.

Podání (protokoly) za vklad firmy, změny její, neb změny v osobě jejího majitele, za vklad změny firmy závodu odštěpného podlehají kolku 10 zl., platí-li však podnik vložený v době vkladu jednorocní daň bez přírážky ve větším obnosu nežli 100 zl., musí zaplatiti dalších 10<sup>0</sup>/<sub>0</sub> z obnosu daně, který 100 zl. převyšuje (p. s. 43, 1 popl. z.) Kolek 10zlatový zvýší se o dalších 10 zl. žádá-li za vklad do rejstříku společnost akciová a komanditní na akcie, nikoliv však při žádosti veřejné nebo komanditní společnosti (nál. spr. s. dv. ze dne 15. ledna 1889 č. 178 sb. »Budwinski« č. 4463). Žádost za výmaz firmy podléhá kolku 1 zl.

### Fiskus (aerár).

#### I. Pojem.

V římských pramenech právních má slovo »fiscus« různý význam, tu označuje se jím »aerarium«, jindy zase císařské »patrimonium«. Fiscus znamenal též jmění císaře jako takového, jež pocházelo ze státních příjmů a bylo pro státní účely určeno. Moderní věda právní, která přesně rozlišuje státoprávní postavení zeměpána jako takového a jako osoby soukromé, vymezila též určitě pojem fisku a znamená pak fiscus státní pokladnu, státní jmění oproti soukromé pokladně zeměpánově nebo soukromému jmění rodiny panující. Fiskus požívá však až po dnes ještě celou řadu zvláštních práv, jež dohromady tvoří t. zv. právo fiskální. Výrazem »fiskus« označujeme nyní stát v jeho majetkoprávních vztazích jako podmět práv majetkových. V užším slova smyslu rozumíme fiskem obyčejně určité příjmy nebo prameny příjmů státních. Dle těchto pramenů příjmů mluvívá se též o fisku daňovém, statkovém atd., avšak všechny tyto pojmy objevují se nám jen jako jednotlivé předměty majetku státního, jež nenáleží žádnému zvláštnímu subjektu, takže máme v každém státu pouze jediný fiscus.

#### II. Právo platné.

Fiskus jeví se nám jako správce státních statků a jmění státního

(§ 1470 o. o. z.); fiskus jest subjektem práv a závazků a má postavení osoby právnické. Zvláštní výhody právní, jichž fisku poskytuje rakouské právo, vztahují se jednak na způsob nabytí a převodu jmění, jednak na zjištění jmění fiskálního. Podstatný rozdíl činí se mezi jměním a právními jednáními fisku a soukromým jměním zeměpánovým. Právní jednání totiž, jež týkají se sice zeměpána, ale jen soukromého jmění jeho nebo způsobů nabývacích zakládajících se v právu občanském, mají posuzovati se dle zákonů občanských (§ 20 o. o. z.); naproti tomu správcové státních a obecních statků neb státního a obecního jmění, jde-li o nabytí, zachování nebo převedení věci, sice z pravidla též předpisů práva soukromého šetřiti musí, leč nicméně platí ve příčině správy a užívání těchto statků celá řada odchýlných zákonných ustanovení a zvláštních předpisů, jež zakládají se většinou ve právu státním a v příslušných nařízeních politických (§ 290 o. o. z.). K těmto zvláštním předpisům náležejí především ustanovení § 11 c a 14 d zák. ze dne 21. prosince 1867 č. 141 ř. z., dle kterýchž přijetí nových zápůjček, konverse stávajících dluhů státních, zcizení, změna a zavazení nemovitého jmění státního náleží do oboru působnosti říšské rady; trvalé zavazení státního pokladu nebo zcizení státního statku nemůže se státi ani císařským nařízením s prozatímní mocí zákonnou. Zvláštní předpisy § 290 o. o. z. týkající se nabytí, zachování a převedení jmění, směřují k tomu, aby státní jmění pokud možná rozmnoženo bylo, aby chráněno bylo před škodou a ujmu, aby státu při uzavírání smluv poskytnuty byly zákonné prostředky zjišťovací, aby úřadům pak uloženo bylo za povinnost, by přísně bděly a staraly se o rozmnožení, zachování a zjištění jmění státního ovšem v mezích předpisů za tím účelem vydaných.

### III. Zvláštní zákonná ustanovení.

1. Rozmnožení státního jmění. Fisku přísluší právo nápadu ve příčině odúmrti (statků bezdědkých) (§ 760 o. o. z.), starých deposit, železnic po uplynutí 90 let, jmění církevního (§ 53 zák. ze dne 7. května 1884 č. 50 ř. z.) a věcí nalezených (§ 400 o. o. z.) (Viz čl. Odúmrtí). Dále náleží státní pokladně kauce a záruky v řízení trestním za propadlé prohlášené, jestliže se obviněný bez dovolení ze svého bydliště vzdálí nebo nedostaví-li se k soudu během tří dnů, ač byl k tomu vyzván (§ 193 t. ř.) Předměty, jež dle § 378 tr. ř. obviněnému se nevydají, mají se prodati a kupní cena odevzdati státní pokladně (§ 379 tr. ř.).

2. Ochrana fisku při uzavírání smluv: Vydána jsou přčetná nařízení, jichž třeba šetřiti při smlouvách, jež uzavírá erár, a která mají za účel, aby tento co možná byl zajištěn. Nejdůležitější z těchto kautel jsou: Uzavírání smluv jmenem státu, které mají za předmět koupě nebo prodeje, práce nebo služby, nemůže se díti dle dv. d. ze dne 29. srpna 1812 (p. sb. z. sv. 39 str. 37) jinak, nežli veřejnou dražbou Každý, kdo chce býti připuštěn ku takové dražbě, musí složit jistotu obnášející 10%. Tato kauce má se považovati ve smyslu § 908 o. o. z. za závdavek (d. dv. k. ze dne 20. dubna 1821 č. 1755 sb. z. s. a d. dv. k. ze dne 12. července 1825 Guttowy sb. z. sv. 51. str. 46.). Zdráhá-li se však ten, jenž učinil nejlepší nabídku, podepsati formální smlouvu, zastupuje ratifikovaný protokol o dražbě sepsaný písemnou smlouvu a erár má na vůli přidržeti toho, kdo učinil nejlepší nabídku, ku splnění ratifikovaných podmínek anebo objekt, jenž je předmětem smlouvy, na jeho nebezpečí a útraty prodati a složenou kauci zadržeti v prvním případě na srážku většího nákladu, ve druhém případě

na srážku difference cen. Na tyto kauce nevztahují se předpisy § 1371 o. o. z., ani předpisy § 912 a 1336 o. o. z.

IV. Fiskus požívá zákonného a většinou privilegovaného práva zástavního jež jemu vyhrazeno jest zvláštními předpisy. Případy nejdůležitější jsou :

1. Fiskus požívá privilegovaného práva zástavního pro tříleté nedoplatky zeměpanských daní dle dv. d. ze dne 15. dubna a 16. září 1825 č. 2089 a 2132 sb. z. s., d. dv. kanc. ze dne 6. července 1830 české prov. sb. z. sv. 12. str. 184 a dv. d. ze dne 4. listopadu 1831 č. 2533 sb. z. s. na nemovitostech, z nichž daně ty se zapravují.

2. Dle § 200 cel. a mon. ř. vázne clo na zboží, dokud nalezá se toto na cestě od celní čáry ku pohraničnímu úřadu celnímu, na městišti celního úřadu a ve schování celního úřadu; toto zástavní právo má přednost přede všemi nároky soukromoprávními.

3. Dle § 72 zák. popl. vázne poplatek z převodu na věci, jež je předmětem převodu a předchází všem pohledávkám z titulů soukromoprávních. To platí zvláště o poplatcích dědických. Poplatek vkladní požívá zákonného práva zástavního na nabytém právu a předchází všem pohledávkám soukromoprávním. Tato přednost má však dle 14. oddílu nař. min. fin. ze dne 3. května 1850 č. 181 ř. z. pominouti po třech letech od okamžiku, kdy poplatek měl býti zaplacen; právo požadovati poplatek zůstává však nedotknuto.

4. Poplatek schovací vázne dle § 14. zák. ze dne 26. ledna 1853 č. 18 ř. z. na věci schované a předchází všem pohledávkám z titulu soukromoprávního.

5. Pokuty důchodkové požívají zákonného práva zástavního na věcech, jež byly předmětem nebo pomůckou přestupku důchodkového (§ 152 tr. z. důch.).

6. Dle d. dv. kom. ze dne 1. prosince 1834 č. 2775 sb. z. s. přísluší eráru pro pohledávky za služebníky státními a osobami vojenskými vzešlé z poměrů služebních zákonné právo zástavní na služném i výslužném těchto osob, jež realizuje se v podobě srážek příslušnými úřady správními.

7. Ku krytí nákladů pohřebních zemřelého vězně, přísluší věznicí zákonné právo zástavní na jeho přineseném oděvu a penězích, jež si byl vydělal (dv. d. ze dne 7. února 1817 č. 1313 sb. z. s. l. c.).

V. Vydržení a promlčení proti fisku.

Fiskus požívá výhody mimořádného vydržení a promlčení (6 po případě 40 let) (§§ 1472 a 1485 o. o. z.). Tato výhoda má místo, ať se jedná o jmění státní nebo státní fondy a lhostejna jest osoba, proti níž vydržení nebo promlčení místo má (vyn. min. fin. ze dne 19. září 1853 č. 1442), naproti tomu nepřísluší výhoda ta fisku jako správci pozůstalosti bez dědiců; požívá sice fiskus v tom ohledu dle dv. d. ze dne 12. října 1835 č. 90 sb. z. s. ve příčině plodů a volného nakládání veškerá práva poctivého a pořádného držitele, leč ve příčině všech ostatních otázek jmenovitě pokud se týče promlčení, mají proti fisku místa všechny námitky, jež by se mohly namítati dědicovi na př. při zažalování pohledávky pozůstalostní, námitka třicetiletého promlčení (nāl. ze dne 12. listopadu 1861 č. 7026 časop. »öster. Ger. Ztg.« 1863 č. 108 a 130, pak sb. »Gl. U.« č. 1415).

VI. Postavení fisku ve sporu.

Prokuratury finanční jsou ustanoveny vésti spory týkající se státního jmění nebo státních fondů a jsou zmocněny ve případech těchto vystupovati jako žalobce nebo žalovaný již dle zákona, tak že nemůže v jednotlivých případech na nich žádána býti plná moc. Tímto předpisem zákonným není však finanční prokuratura ještě zmocněna přísahy ukládati, přijímati nebo vraceti, nebo narovnáni činiti. Ku takovým jednáním, jež obsažena nejsou ve všeobecném oprávnění ku vedení sporu, jest třeba dle § 1008 o. o. z. zvláštní plné moci znějící na jednání určitého druhu. Jedná-li se o uložení, přijetí nebo vrácení přísahy neb o uzavření soudního narovnáni, musí si finanční prokuratura k tomu vyžádati svolení příslušného úřadu, a bylo-li narovnáni učiněno s výslovnou výhradou schválení dotýčného úřadu, musí toto soudu předloženo býti (vým. min. spr. ze dne 25. dubna 1856 č. 8911.) Přísaha rozhodovací může se uložiti fisku, jestliže deferent během sporu vyznačí osobu fysickou, kteréž co osobě úřední nebo následkem jejího postavení známy jsou okolnosti, jež se dokázati mají, nebo která znalost jich si opatřiti může (rozh. ze dne 4. dubna 1889 č. 2748 časop. »Ger. Halle« 1889 č. 29; ze dne 27. ledna 1886 č. 650 sb. 10915, ze dne 25. února 1886 č. 538, sb. 10953, ze dne 27. října 1885 č. 11596, sb. 10761, ze dne 24. července 1872 č. 7036, sb. 4665, rep. nál. č. 7 a j.). Přísahu uložiti jest onomu úřadu, jenž provedl úřední jednání, které ku sporu podnět zavedlo (rozh. ze dne 4. listopadu 1870 č. 7357 sb. 3942, ze dne 30. října 1861 č. 5129, sb. 2072), nikoli ale osobám v § 140. lit. a s. ř. naznačeným (rozh. ze dne 30. března 1881 č. 11703 sb. 8351) (kn. jud. č. 109).

#### VII. Výhody při exekuci.

1. Pojištění eráru může provedeno býti i bez exekuce prostředky jinými v soudním řádu naznačenými jako: obstavkou, sekvestrací, uvězněním a pod. (dv. d. ze dne 18. září 1786 sb. z. s. č. 577 lit. c). Při zjišťování pohledávek, jež nejsou způsobilé ku řízení soudnímu, nýbrž ve příčině kterých politickým úřadům přísluší vyšetřování, rozhodování a exekuce, jsou tito oprávněni sami předsevzítí potřebné zjištění, a o výkon jeho příslušný soud dožádati (dv. d. ze dne 24. října 1806 sb. z. s. č. 789 a d. dv. ze dne 11. dubna 1848 sb. z. s. č. 1134) (viz čl. Exekuce politická).

2. V čas války nemůže povolena býti ani soudní obstavka ani exekuce lodí dovážejících erární jmění, ani nářadí k tomu potřebného, pokud lodě nepřistály na místo určené, zboží nesložily a neodevzdaly, ani mzdy správce lodí, pokud s erárem nebylo provedeno zúčtování (dv. d. ze dne 16. května 1793 sb. z. s. č. 103.).

3. Zákonná omezení obstavky soudní nebo zájmu při smlouvách dodávacích, dopravních anebo jiných podobných smlouvách uzavřených vojenskou správou se soukromníky platí i ve příčině ostatních smluv s erárem uzavřených (dv. d. ze dne 15. února 1815 sb. z. s. č. 1132).

4. Při obstavce ku zjištění státních poplatků nevyžaduje se průkazu nebezpečí (vým. ze dne 26. března 1874 č. 2598 sb. 5311).

5. Na základě zakročení úřadů veřejných mohou povoleny býti knihovní záznamy ku zjištění nároků státního pokladu nebo fondů ve správě státní se nalézajících (§ 38 lit. c. knih. z.).

#### VIII. Přednosti v řízení konkursním.

1. Daně před vyhlášením konkursu splatné mají se ve lhůtě ediktální ohlásiti soudu konkursnímu, který nepouštěje se v rozhodování o tom, je-li podstata konkursní povinna je zapraviti čili nic, učiní o tom oznámení správci konkursní podstaty, který má právo proti návrhům berního úřadu u příslušného úřadu vyššího podati své námitky.

2. Daně po vyhlášení konkursu splatné není třeba přihlásiti, nýbrž správce konkursní podstaty má je zapraviti a zanésti do účtu správního (dv. d. ze dne 3. února 1821 sb. z. s. č. 1737). O tom, jsou-li daně a veřejné dávky správné, rozhodují i v řízení konkursním příslušné úřady správní (§ 127 konk. ř.). Správci podstaty konkursní nemůže býti nařízeno, aby podal své námitky proti likvidnosti přihlášených daní a poplatků ve lhůtě určité s tím podotknutím, že nepodá-li námitky v této lhůtě, že se bude míti za to, že jich likvidnost uznává (rozh. ze dne 5. července 1881 čís. 7613 sb. 9744).

3. Ze stržených peněz za nemovitosti náležející ku konkursní podstatě a z užitků jejich neb z užitku stržených peněz jest zapraviti nejprve dluhy ke zvláštní podstatě se vztahující: na to zapraví se poplatky z převodu, daně, veřejné dávky za poslední tři léta před vyhlášením konkursu zadrželé; k těmto daním a dávkám počítají se též přirážky správy veřejné a sice tím způsobem, že se zapraví bezprostředně po daních a dávkách, ku kterým byly přiráženy. Na to mají dojiti zaplacení poplatky z převodu dle pořadí, daně a veřejné dávky, které jsou zadrželé z doby dřívější než doby 3leté před vyhlášením konkursu a pokud hypotekárně zjištěny jsou (§ 31 konk. ř.).

4. Do I. třídy věřitelů konkursních náležejí daně, úhrnková sjednání s poplatníky, pak cla, spotřební a jiné veřejné dávky, pokud nejsou déle než tři léta počítaje ode dne vyhlášení konkursu zadrželé a pokud nedojdou zaplacení již ze jmění za ně zavazeného (§ 43 4 konk. ř.).

5. V konkursu klasifikují se poplatky z právních jednání, listin, spisů a výkonů úředních jako jiné daně zeměpanské (§ 8 popl. z.).

#### IX. Příslušnost soudní.

Fiskus jest podroben jako žalovaný ve případech, kde se příslušnost řídí bydlištěm, tomu soudu, v jehož obvodu se nachází prokuratura finanční, aneb ustanoven-li zvláštní vyhláškou zástupce fisku trvale pro určitý okres, onomu soudu, v jehož obvodu úřední sídlo zástupcovo se nachází (§ 23 jur. n.). Při stanovení příslušného soudu pro erár v záležitostech vojenských třeba užití ustanovení pro fiskus všeobecně platných (§ 9 zák. ze dne 20. května 1869 č. 78 ř. z.). Prokuratury finanční zastupují fiskus jen při závazcích v jich obvodě vzniklých (rozh. ze dne 18. září 1867 č. 7502 sb. 2856). Rozhodovati o žalobách proti fisku, není-li příslušným soud zvláštní, soud kausální neb instance reální (§ 14 lit b jur. n.), náleží sborovému soudu I. stolice. Žaloby v řízení ve věcech nepatrných jsou vyjmuty (§ 1 říz. v. v. nep.).

#### Fondy veřejné.

##### I. Pojem a vznik.

Za fond vůbec třeba pokládati každé samostatné určitému účelu věnované jmění. Má-li však jmění to sloužiti účelu správy veřejné mluvíme o fondu veřejném. V širším smyslu počítají se k veřejným fondům též nadace, praebendy, kostely a jiné ústavy státem neb autonomními orgány spravované. Základ pro vznik různých fondů tvořily stavovské fondy domesti-